

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНИКА

**ВІСНИК
ПРИКАРПАТСЬКОГО
УНІВЕРСИТЕТУ**

Педагогіка

ВИПУСК XLV

Івано-Франківськ

2013

З М І С Т

ІСТОРІЯ ПЕДАГОГІКИ

<i>Галина Білавич.</i> Видавнича діяльність “Просвіти” як засіб підвищення господарської культури дорослих у Галичині (1868 - 1939 рр.)	3
<i>Олександра Лисенко.</i> Актуалізація етнопсихологічних засад літератури (на прикладі малого поетичного жанру – сонета)	9
<i>Вікторія Стинська.</i> Вплив закладів “Каплі Молока” на становлення здоров’язберігаючого напрямку соціально-педагогічної підтримки материнства й дитинства в Україні на початку ХХ століття	17

ВИЩА ШКОЛА

<i>Світлана Барило.</i> Професійні компетенції музичного керівника і вихователя	23
<i>Галина Борин.</i> Прикладні аспекти професійної підготовки майбутніх педагогів до роботи з батьками	27
<i>Лариса Зданевич.</i> Підготовка майбутніх вихователів до роботи з дезадаптованими дітьми в медіапросторі	31
<i>Наталія Кирста.</i> Програмне забезпечення практичної підготовки студентів дошкільного профілю	35
<i>Мирослав Кушнірук.</i> Культура трудової діяльності в контексті розвитку і становлення професійної технічної освіти	39
<i>Мар’яна Лях.</i> Синтез традиційного та інноваційного підходів до підготовки вчителів сучасної початкової школи України: аналіз теоретичних засад	42
<i>Тамара Марчій-Дмитраш.</i> Підготовка майбутнього вчителя іноземної мови початкової школи: психолінгвістичний аспект.....	46
<i>Ірина Михайлюк.</i> Теоретичні основи професійної педагогічної діяльності викладачів ВТНЗ	49
<i>Марія Оліяр.</i> Формування гуманних рис майбутніх учителів початкових класів у процесі засвоєння ними комунікативних стратегій.....	53
<i>Світлана Різничок.</i> Особливості підготовки науково-педагогічних кадрів (досвід фармацевтичного факультету Львівського державного медичного інституту в 1944-1991 рр.).....	60
<i>Надія Яшин.</i> Сутнісні характеристики толерантності	67

УДК 372.3:78
ББК 74.100.541.3

Світлана Баріло

ПРОФЕСІЙНІ КОМПЕТЕНЦІЇ МУЗИЧНОГО КЕРІВНИКА І ВИХОВАТЕЛЯ

У статті розглядаються важливі складові професійної майстерності (професійні компетенції) музичного керівника і вихователя дошкільного навчального закладу, які сприяють позитивним результатам у музичному вихованні і розвитку дітей дошкільного віку.

Ключові слова: музичний керівник, вихователь, дошкільний навчальний заклад, діти дошкільного віку, здібності, компетенції.

Актуальність проблеми. Сучасні педагоги підкреслюють особливе значення діяльності музичного керівника і вихователя для вирішення завдань музично-естетичного розвитку дітей дошкільного віку. В основу практичної діяльності музичного керівника і вихователя у дошкільному навчальному закладі покладені завдання сучасної музичної педагогіки, а саме: виховання ціннісного ставлення до музичного мистецтва, збагачення музично-естетичного досвіду дошкільників, залучення їх до різних видів музичної діяльності, розвиток музично-творчих здібностей, креативності тощо. Вивчаючи сьогочасні дослідження педагогів, психологів, музикантів, ми дійшли висновку, що діяльність музичного керівника і вихователя у дитячому садку буде ефективною, якщо педагоги володітимуть знаннями теорії і методики музичного виховання, завданнями музичного розвитку дошкільників, творчо застосовуватимуть їх у практичній діяльності, знатимуть особливості психічного, фізичного та музичного розвитку дітей, умови музичної життєдіяльності, а також досконало володітимуть уміннями і навичками співу, ритмічної діяльності та особливо (музичний керівник) грою на музичному інструменті.

Педагогічна діяльність музичного керівника і вихователя у дитячому садку завжди викликала інтерес вітчизняних та зарубіжних учених упродовж багатьох років.

У дослідженнях Е. Б. Абдуліна, Ю. Б. Алієва, Н. А. Ветлугіної, І. Л. Держинської, Н. І. Кононової, О. П. Радиної, І. А. Романюка, В. Н. Швацької, А. І. Щербакова та ін. вивчалася й актуалізувалася робота музичного керівника і вихователя та шляхи її вдосконалення.

Так, І. А. Романюк розглядає складові професійної майстерності музичного керівника і вихователя, які сприяють позитивним результатам у музичному та загальному розвитку дітей дошкільного віку, наголошуючи на педагогічну і фахову компетентність. Педагогічна компетентність, на думку І. А. Романюк, включає знання дошкільної педагогіки як основи професіоналізму, фахова – знання завдань державної програми з навчання та виховання дітей дошкільного віку; наявність необхідних умінь з методики музичного виховання [2, с.24].

О. П. Радінова зазначає, що фахова компетентність музичного керівника включає розвиток таких функцій як інформаційної, розвивальної, мобілізаційної, орієнтувальної; вказує на його готовність виконувати свої функції і вміння, а також встановлювати зв'язки між ними, визначати зміст своїх дій та методи їх реалізації [5].

Діяльність педагогів дошкільного навчального закладу у сфері музично-естетичного розвитку сьогодні є досить важливою і актуальною. Вона постійно потребує вдосконалення професійної майстерності, поновлення знань у галузі музичної педагогіки, опрацювання новітніх педагогічних технологій, програм, оновлення музичного репертуару, самовдосконалення, самореалізації, здатності до пошуку нових методів і прийомів музичного розвитку дітей дошкільного віку, а також до творчої діяльності.

Незважаючи на те, що багато педагогів-музикантів висвітлюють важливі окремі елементи діяльності музичного керівника і вихователя, ставлення до своєї професії, на нашу думку, питання фахової (педагогічної) компетенції вихователя і музичного керівника ще недостатньо розглянута.

Метою нашої статті є обґрунтування теоретико-методичних засад професійної компетенції музичного керівника і вихователя на сучасному етапі дошкільної музично-педагогічної освіти.

Відомо, що музично-естетичним розвитком дітей дошкільного навчального закладу займаються музичний керівник і вихователь, які отримують спеціальні знання з музичного виховання, навчаючись у вищому навчальному закладі. Програми даних спеціальностей включають вивчення методики музичного виховання дошкільників, для музичних керівників – елементарної теорії музики і сольфеджіо, музичної літератури, хорового практикуму, гри на музичному інструменті тощо. Хоча музичні заняття у дитячому садку ведуть випускники музично-педагогічних факультетів, інститутів мистецтв, вихователі приймають активну і безпосередню участь у питаннях музичного розвитку дітей, звертаючись до можливостей музичного мистецтва на інших заняттях, у повсякденному житті дитячого садка з метою створення у дошкільників цілісного уявлення про світ, займаючись організацією свят і розваг.

Тому вихователі повинні постійно працювати над удосконаленням свої знань, умінь, вивчати новітні програми та музичний репертуар. Зрозуміло, що така робота вимагає від педагогів компетентності у сфері музичного виховання і зобов'язує оволодіння ними системою професійних компетенцій, а саме:

1. Готовністю до організації різних форм музичного виховання і розвитку дітей, що включає, насамперед, такі педагогічні здібності:

- виявляти мету, завдання і принципи музичного виховання;
- вибирати адекватні методи музичного виховання і навчання відповідно до поставлених завдань музичного виховання і навчання, а також для досягнення предметних, міжпредметних і особистісних результатів засвоєння музичного мистецтва;
- реалізовувати в музично-педагогічній діяльності основні компоненти змісту музичного виховання у дитячому садку;
- застосовувати сучасні педагогічні технології в організації різних видів музичної діяльності;

уріноманітновати форми організації освітнього процесу та орієнтувати його на повернення первинного значення слова "заняття" як цікавого, змістовного, корисного для розвитку дитини;

- здійснювати педагогічний контроль музичного розвитку дошкільників.

Таким чином, готовність педагогів до організації різних форм музичного виховання і розвитку дітей дошкільного віку передбачає практичне вирішення навчально-вихованих і розвивальних завдань.

2. Готовність до методичного забезпечення процесу музичного виховання і розвитку, що передбачає наявність таких здібностей:

- використовувати у музичному вихованні навчальні посібники, програми, нотні збірники, аудіо і відеозаписи, комп'ютерні технології;
- складати навчально-тематичні плани роботи з музичного виховання, конспекти занять з музики, сценарії свят та розваг;
- розробляти тези виступів з питань музичного розвитку дітей дошкільного віку на конференціях, педагогічних нарадах, методичних об'єднаннях;
- надавати рекомендації батькам щодо музичного виховання у сім'ї.

Для цього необхідна кваліфікована і професійна робота, насамперед, методиста і керівника дошкільної установи. У системі музичного виховання і розвитку дітей дошкільного віку методична робота є надзвичайно важливою і актуальною, яка полягає в наданні музичному керівнику і вихователю постійної допомоги та організації підвищення

кваліфікації, проведенні індивідуальних і групових консультацій, методичних об'єднань, практикумів, конференцій, творчих звітів тощо. Методичний кабінет дитячого садка має мати всі необхідні матеріали, навчальні і методичні посібники, нотні збірники, діючі програми, музичні інструменти, іграшки, технічні засоби навчання, аудіо і відео апаратуру тощо.

3. Готовність до прояву у музично-виконавській, конструктивній, комунікативно-організаторській діяльності пріоритетних якостей особистості педагога-музиканта, що завбачає володіння наступним:

- музичними здібностями, музичним смаком, виконавськими навичками та вміннями;
- креативними здібностями: підтримувати і стимулювати прагнення дошкільників виконувати музичний репертуар на власний розсуд, по-своєму, виявляти оригінальність, творчість, саморозвиток;
- здібностями поважати особистість дитини, визнання її як самоцінності (атракція);
- артистичними здібностями: вмінням володіти своїм тілом, мовною виразністю, голосом, режисерським баченням заняття, святкового ранку, розваги;
- толерантністю: терпимість і доброзичливість до різних висловлювань і думок дошкільників;
- бажанням до самоосвіти: здібність систематизувати і оцінювати педагогічний досвід та навчальні технології у сфері музичного виховання на основі вивчення навчально-методичної літератури з питань музичного розвитку дітей дошкільного віку, самоаналізу та саморозвитку виконавських умінь і навичок.

Якщо музичний керівник володіє зазначеними здібностями, то часто вихователь не має достатньо розвинутого музичного смаку, не вміє грати на дитячих музичних інструментах, чисто і виразно співати, тобто, не має готовності до прояву музичної творчості, креативності, бажання до самоосвіти у галузі музичного виховання і розвитку дітей. Тому вищезазначене, у більшій мірі, стосується вихователя, його умінню вдосконалюватися, розвиватися, самостійно займатися музичною діяльністю.

Окрім вище зазначеного, музичний керівник і вихователь повинні володіти організаційськими здібностями, тобто здатністю до узагальнення і освоєння дітьми музичного мистецтва; діалектичними – спроможністю залучати дошкільників до різних видів музичної діяльності, об'єднувати дітей у колективні види діяльності (співи, слухання музики, музично-ритмічна діяльність, гра на дитячих музичних інструментах, колективна музична творчість тощо) і спрямовувати їхні інтереси на реалізацію завдань музичного виховання.

Важливими, на нашу думку, є конструктивні здібності педагогів, які проявляються в умінні пояснювати, розповідати дошкільникам про специфіку музичного мистецтва, основні виразальні засоби музики, жанри музичного мистецтва, а також навчати дітей навичкам творчої самореалізації в різних видах музично-виконавської діяльності, формувати вміння музично-слухової роботи.

Багато вчених (Н. Ветлугіна, Л. Дмитрієва, Ч. Держинська, М. Осенєва, І. Романюк та ін.) вказують на розвиток гносеологічних і прогностичних здібностей педагогів у музичному розвитку дітей дошкільного віку, що проявляються в умінні викликати стійкий інтерес до музики, прогнозувати результати музичного розвитку дітей різного віку.

Для розвитку зазначених вище здібностей музичному керівнику і вихователю необхідно постійно опановувати основи музичного мистецтва, вивчати передовий педагогічний досвід, займатися самоосвітою, творчістю. Особливо важливо це для вихователів, які, як свідчить практичний досвід, мало знають історію музичного мистецтва, недостатньо добре орієнтуються в музичних жанрах і формах, майже зовсім не володіють елементарною теорією музики і сольфеджіо, музичною грамотою, основними засобами музичної виразності (темп, ритм, динаміка, тембр тощо), не вміють прочитати пісню по нотах, грати на дитячих музичних інструментах.

Безумовно, що всі зазначені професійні компетенції музичного керівника і вихователя взаємопов'язані між собою і спрямовані на виконання завдань музичного виховання і розвитку дітей дошкільного віку. Відсутність будь-якої компетенції негативно відобразиться на діяльності музичного керівника і вихователя, а також на музичному розвитку і вихованні самих дітей.

Для перевірки професійної компетенції музичного керівника і вихователя ми пропонуємо невеличку анкету:

1. Що ви робите або збираєтеся робити, щоб займатися музичним вихованням дошкільників?

2. Яких знань вам не вистачає?

3. Ви вивчаєте самостійно музичну літературу та музичний репертуар?

4. Чи ви читаєте самостійно додаткову літературу з питань музичного виховання та розвитку дітей дошкільного віку?

5. Як ви оцінюєте рівень своєї підготовки у сфері музично-виконавської діяльності?

6. Які ваші пропозиції з удосконалення методичної підготовки з музичного виховання і розвитку дошкільників?

7. Які труднощі виникають у роботі з музично-естетичного виховання?

Відповіді на питання анкети допоможуть музичному керівнику і особливо, вихователю розкрити рівень готовності до музичної діяльності, а також сформованість професійних компетенцій у галузі музичного виховання і розвитку дошкільників.

Отже, професійна готовність музичного керівника і вихователя до музичного виховання і розвитку дітей дошкільного віку вимагає досконалого володіння методикою музичного виховання, фаховими дисциплінами, культурою спілкування, музично-творчими здібностями, професійними компетенціями.

На нашу думку, подальшого дослідження потребують особливості навчання, виховання, розвитку та підготовки до педагогічної роботи в галузі музичного виховання майбутніх вихователів, а також професійна педагогічна майстерність музичних керівників. Ці питання ще недостатньо розглянуті в науковій літературі і вимагають додаткових напрацювань.

1. Базова програма розвитку дитини дошкільного віку "Я у світі" / Наук. кер. та заг. ред. О. Л. Кононко. – 3-тє вид., випр. – К.: Світлич, 2009. – 430 с.

2. Музичне виховання у дошкільному навчальному закладі. Збірник методичних матеріалів / Упор. І. А. Романюк. – Тернопіль: Мандрівець, 2007. – 104 с.

3. Танько Т. П. Специфіка музично-педагогічної діяльності вихователя дошкільного навчального закладу. – Збірник наукових праць / Т. П. Танько. – Харків, 2004. – Вип. 26. – С. 113–118.

4. Зотова О. Н. Формирование музыкально-творческой активности у будущих воспитателей дошкольных образовательных учреждений в педагогическом колледже / Автореф. канд. дисс. – М., 2003.

5. Радынова О. П., Комиссарова Л. Н. Теория и методика музыкального воспитания детей дошкольного возраста: Учебник для студентов высших учебных заведений / О. П. Радынова, Л. Н. Комиссарова. – Дубна: Феникс+, 2011. – 352 с.

6. Радынова О. П. Формирование основ музыкальной культуры дошкольников / Автореф. дисс. д-ра пед. наук. – М., 1999.

The article reveals important components of professional mastery (professional competencies) of music instructor and teacher of preschool educational institution, which contribute to positive results in musical education and development of preschool aged children.

Key words: music instructor, teacher, preschool educational institution, preschool aged children, skills, competencies.